

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Врз основа на член 47 став 1 точка 6 од Законот за Народната банка на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 158/2010) и член 20 став 1 од Законот за заштита на потрошувачите при договори за потрошувачки кредити („Службен весник на Република Македонија“ бр. 51/2011), Советот на Народната банка на Република Македонија донесе

ОДЛУКА **за методологијата за пресметување годишна стапка на вкупните трошоци** **(неофицијален пречистен текст)¹**

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

1. Со оваа одлука се пропишува начинот на пресметување годишна стапка на вкупните трошоци (во понатамошниот текст: *CBT*) на одобрените потрошувачки кредити од страна на кредитор.

Целта на методологијата за пресметување *CBT* е да обезбеди единствен начин на пресметување на вкупните трошоци на кредитот и споредување на стапките на вкупните трошоци при изборот на најповолни услови за користење потрошувачки кредит.

Изразите коишто се користат во оваа одлука го имаат значењето определено во Законот за заштита на потрошувачите при потрошувачки кредити. За сè што не е определено со ова одлука, ќе се применуваат одредбите на Законот за заштита на потрошувачите при потрошувачки кредити.

2. *CBT* е дисконтна стапка изразена на годишно ниво како однос на вкупните трошоци на кредитот и вкупниот износ на кредитот, со која дисконтираните парични текови по одобриот кредит (одливи) се изедначуваат со дисконтираните парични текови (приливи) врз основа на вкупниот износ што го плаќа потрошувачот.

¹ Ова претставува неофицијален пречистен текст на Одлуката за методологијата за пресметување годишна стапка на вкупните трошоци. Неофицијалниот пречистен текст на Одлуката за методологијата за пресметување годишна стапка на вкупните трошоци ги опфаќа: Одлуката за методологијата за пресметување годишна стапка на вкупните трошоци („Службен весник на Република Македонија“ бр.91/2011), Одлуката за измени и дополнувања на Одлуката за методологијата за пресметување годишна стапка на вкупните трошоци („Службен весник на Република Македонија“ бр. 152/2011) и Одлуката за изменување на Одлуката за методологијата за пресметување годишна стапка на вкупните трошоци („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 181/19).

3. Вкупните трошоци на кредитот, во оваа одлука, се сите трошоци, вклучувајќи камати, провизии, даноци и кои било други надоместоци во врска со договорот за потрошувачки кредит коишто потрошувачот треба да ги плати при одобрувањето и редовната отплата на кредитот и коишто му се познати на кредиторот, освен нотарските трошоци. Трошоците за дополнителни услуги поврзани со договорот за потрошувачки кредит влегуваат во вкупните трошоци на кредитот, доколку користењето дополнителни услуги е задолжително за одобрување на кредитот или за негово одобрување под назначените услови и доколку му се познати на кредиторот.

4. Паричните текови врз основа на потрошувачки кредит ги претставуваат сите уплати во корист на кредиторот (приливи за кредиторот) и сите исплати во корист на потрошувачот (одливи за кредиторот), врз основа на договорот за потрошувачки кредит, коишто треба да настанат на одреден датум. Паричниот тек ги вклучува сите трансфери на парични средства помеѓу кредиторот и потрошувачот, како и паричните трансфери со трети лица, доколку тие трансфери се директно поврзани со одобрувањето на кредитот, односно доколку се дел од условите за одобрување, користење или отплата на кредитот (на пример, исплата на главница, наплата на провизија за одобрување кредит, надомест за сервисирање кредитна партија, отплати, надомест за водење сметка преку која се евидентираат уплатите и исплатите во врска со кредитот, други трошоци поврзани со уплатите на средства, плаќања врз основа на дополнителни услуги, и сл.).

Под парични трансфери со трети лица, во оваа одлука, се подразбираат сите парични текови од и кон трети лица направени за сметка на потрошувачот (уплата на ратата од трето лице за сметка на потрошувачот, пренос на средствата од кредитот на трето лице за сметка на потрошувачот и сл.)

5. Кога банка, односно штедилница - кредитор одобрува потрошувачки кредит обезбеден со паричен депозит, при пресметување на *CBT*, банката, односно штедилницата е должна да го вклучи во пресметката и влијанието на дисконтираните парични приливи и одливи врз основа на тој депозит.

6. При дисконтирањето на паричните текови се применува вистинскиот (календарскиот) број на денови во месецот и 365/366 дена во годината.

CBT се искажува со две децимали, со заокружување на втората децимала.

II. МЕТОДОЛОГИЈА ЗА ПРЕСМЕТУВАЊЕ *CBT*

7. Методологијата за пресметување *CBT* опфаќа:

- изработка на Преглед на паричните текови;
- начин на пресметка на *CBT* и
- соопштување пред договорни информации.

8. *CBT* се пресметува врз основа на условите на кредитирање коишто постојат при склучувањето на договорот за потрошувачки кредит.

При пресметката на CBT, кредиторот не го вклучува износот на трошоците којшто не му е познат, но е должен тоа јасно да го наведе во Прегледот на паричните текови од главата III од оваа одлука и во формуларот од точката 16 од оваа одлука и истовремено да ги опише овие трошоци.

III. ПРЕГЛЕД НА ПАРИЧНИТЕ ТЕКОВИ ЗА ПОТРЕБИТЕ НА ПРЕСМЕТКА НА CBT

9. При засновањето на кредитниот однос, кредиторот е должен да изработи Преглед на паричните текови со јасно искажана CBT и да му го достави на потрошувачот. Прегледот на паричните текови (образец 1) претставува составен дел на кредитното досие на потрошувачот.

Образецот 1 е составен дел на оваа одлука.

10. Кредиторот е должен да обезбеди документ дека на потрошувачот му е доставен Преглед на паричните текови и дека е запознаен со условите од договорот за потрошувачки кредит, вклучувајќи ја и CBT. Овој документ е составен дел на кредитното досие на потрошувачот.

11. Прегледот на паричните текови се изработува врз основа на договорната каматна стапка и под претпоставка за редовно извршување на сите трансакции (парични текови), предвидени со договорот за потрошувачки кредит.

Кредиторот е должен, во Прегледот на паричните текови, да ја наведе договорната каматна стапка, со забелешка дали е фиксна или променлива. Доколку во договорот за потрошувачки кредит е определен периодот во кој каматната стапка ќе биде фиксна и периодот во кој таа ќе биде променлива, тие периоди задолжително се наведуваат во Прегледот на паричните текови.

12. Девизните потрошувачки кредити (кредитите одобрени во девизи), во Прегледот на паричните текови, се искажуваат во валутата во која се склучува договорот за потрошувачки кредит.

Потрошувачките кредити со девизна клаузула се искажуваат во денари во Прегледот на паричните текови, со примена на девизниот курс којшто важи на денот на склучувањето на договорот за потрошувачки кредит, односно на денот на изготвувањето на Прегледот на паричните текови (Прегледот на паричните текови за потребите на пресметката на CBT се изготвува на денот на склучувањето на договорот). Применетиот девизен курс задолжително се наведува во Прегледот на паричните текови.

Доколку кредиторот, согласно со договорот, користи повеќе курсеви при одобрувањето и наплатата (куповен или продажен курс на банка, среден курс на НБРМ итн.), во Прегледот на паричните текови треба да се искажат сите користени курсеви коишто важат на денот на изработката на Прегледот на паричните текови, со забелешка за што се користел секој од тие курсеви.

По исклучок од ставот 2 на оваа точка, потрошувачките кредити во денари со девизна клаузула можат да се искажуваат во девизи, доколку при исплатата и наплатата на кредитот се користи ист вид девизен курс (на пример, средниот курс на Народната банка).

За пресметката на *CBT* на кредитите во девизи, кај кои провизиите и надоместоците се пресметуваат и се наплаќаат во денари, кредиторот треба да изврши нивно претворање во девизи со примена на средниот курс на Народната банка, којшто важи на денот на изработката на Прегледот на паричните текови.

13. Покрај она што е предвидено во оваа глава и во главата IV од оваа одлука, Прегледот на паричните текови треба да ги содржи и трошоците од точка 14 потточка ж, став 2 од оваа одлука, како и називот и адресата на кредиторот, висината на *CBT* и датумот на кој е пресметана и потпис на одговорното лице во кредиторот.

IV. НАЧИН НА ПРЕСМЕТКА НА *CBT*

14. *CBT* се пресметува врз основа на Прегледот на паричните текови од точката 9 од оваа одлука, којшто се пополнува со примена на следниве правила:

- а) Во колоната бр. 1 „Реден број“, се внесува редниот број на датумот на кој треба да се случи одреден паричен тек. Редниот број 0 (нула) го означува датумот на кој се извршува првиот паричен тек (наплата на провизија, одобрен кредит или сл.). Последниот реден број се однесува на датумот на кој треба да се изврши последниот паричен тек;
- б) Во колоната бр. 2 „Датум на паричен тек“, се внесува датумот на кој треба да се изврши одреден паричен тек. Заради правилна пресметка на *CBT*, кај кредитите коишто ќе се повлекуваат во транши, кредиторот треба да побара од потрошувачот да ги наведе планираните датуми на повлекување на траншите;
- в) Во колоната бр. 3 „Исплата на кредит“, се внесува износот на кредитот, односно делот на кредитот (траншата) којшто треба да го исплати кредиторот, на датумот наведен во колоната бр. 2;
- г) Во колоната бр. 4 „Други исплати“, се внесуваат сите други можни исплати коишто кредиторот треба да ги изврши врз основа на договорот за потрошувачки кредит, освен исплатите врз основа на паричниот депозит којшто служи како обезбедување на кредитот - доколку кредиторот е банка или штедилница;
- д) Во колоната бр. 5 „Рата“, се внесува износот на ратите (ануитетите) коишто потрошувачот е должен да ги уплати на соодветните датуми на достасување. Во Прегледот на паричните текови задолжително треба да се наведе од кои елементи се состои ратата;
- ѓ) Во колоната бр. 6 „Отплата“, се внесува износот на главницата којашто е дел од соодветната рата;
- е) Во колоната бр. 7 „Камата“, се внесува износот на каматата којашто е дел од соодветната рата, како и износот на интеркаларната камата;
- ж) Во колоната бр. 8 „Други надоместоци“, се внесуваат сите други надоместоци, односно уплати коишто потрошувачот треба да ги изврши врз основа на договорот за потрошувачки кредит. Како други уплати се сметаат сите уплати коишто се директно поврзани со условите за користење на потрошувачкиот кредит,

вклучувајќи ги и задолжителните дополнителни услуги, а коишто паѓаат на товар на потрошувачот и коишто влегуваат во пресметката на *CBT*, како што се:

- провизијата за обработка на барањето за кредит;
- провизијата за одобрување на кредитот;
- провизијата за администрирање на кредитот (водење, испраќање извод и слично);
- провизијата за чување на инструментот за обезбедување (залог);
- провизии и надоместоци поврзани со користењето задолжителни дополнителни услуги поврзани со потрошувачкиот кредит;
- останати трошоци, провизии и надоместоци коишто се задолжителни и директно поврзани со кредитот.

Во пресметката на *CBT* не се вклучуваат:

- трошоците поврзани со неисполнување или ненавремено исполнување на обврските од договорот за потрошувачки кредит;
- трошоците, освен куповната цена, што ги плаќа потрошувачот при купувањето на стоката или користењето на услугата, без оглед на тоа дали плаќањето се врши во готовина или на кредит;
- нотарски услуги;

з) Во колоната бр. 9 „Состојба на кредитот“, се внесува остатокот од кредитот што треба да го врати потрошувачот, којшто се добива кога состојбата на кредитот од претходниот датум (претходен ред од колоната бр. 9) ќе се намали за износот на отплатениот дел од главницата (колона бр. 6) на конкретниот датум и ќе се зголеми за износот на исплатениот кредит (колона бр. 3) на конкретниот датум;

Сите износи во колоните од број 3 до број 9 се наведуваат со позитивен предзнак, без разлика дали станува збор за паричен прилив или одлив.

с) Во колоната бр. 10 „Паричен тек врз основа на обезбедувањето (депозит)“, се внесуваат паричните текови врз основа на паричниот депозит вложен од страна на потрошувачот, којшто се користи како обезбедување на потрошувачкиот кредит одобрен од банка или штедилница: уплата и исплата на депозитот, камата на депозитот, можни трошоци поврзани со паричниот депозит и слично. Приливите се внесуваат со позитивен предзнак, а одливите со негативен предзнак;

и) Во колоната бр. 11 „Опис“, се внесува краток опис на паричниот тек на конкретниот датум;

ј) Колоната бр. 12 „Нето паричен тек“, претставува разлика помеѓу збирот од паричните приливи врз основа на вратена главница (колона бр. 6), наплатена камата (колона бр. 7) и други уплати (колона бр. 8) и збирот од паричните одливи врз основа на исплатен кредит (колона бр. 3) и други исплати (колона бр. 4). Нето паричниот тек може да биде со позитивен или негативен предзнак, при што позитивниот предзнак претставува нето-прилив на средства за кредиторот, додека негативниот предзнак означува нето-одлив на средства од кредиторот на конкретниот датум;

к) Во колоната бр. 13 „Дисконтиран нето паричен тек“, се внесува износот на дисконтираниот нето паричен тек од колоната бр. 12. Дисконтирањето се врши со користење на *CBT*, којашто се пресметува согласно со следнава формула:

$$\text{НПТ}_k \left(1 + \frac{\text{CBT}}{100} \right)^{-\frac{D}{T}}, \text{ каде што}$$

НПТ_k - нето паричен тек за датумот k (колона бр. 12);

CBT - стапка на вкупните трошоци, со која се врши дисконтирање на нето паричните текови, при што збирот на дисконтираните парични текови се изедначува со нула. CBT се смета тогаш кога останатите елементи од формулата се познати, од договорот или на друг начин;

$\frac{D}{T}$ - претставува број на денови од датумот 0 до датумот k , изразен во години.

CBT претставува апроксимативно решение на следнава формула:

$$\sum_k \left[\text{НПТ}_k \left(1 + \frac{\text{CBT}}{100} \right)^{-\frac{D}{T}} \right] = 0$$

$\frac{D}{T}$ се добива како збир од следниве три компоненти:

- бројот на денови од нултиот датум до 31.12. во нултата година во однос на вкупниот број денови во годината на која ѝ припаѓа нултиот датум;
- бројот на години од годината на нултиот датум до годината во која се наоѓа паричниот тек којшто се дисконтира (k), при што не се земаат предвид овие две години;
- бројот на денови од 31.12. во претходната година ($k - 1$) до датумот на паричниот тек $\text{дат}(k)$, во однос на бројот на денови во годината во која се наоѓа паричниот тек којшто се дисконтира (k), односно

$$\frac{D}{T} = \left[\frac{\text{ггг}(0)31.12 - \text{дат}(0)}{T(0)} \right] + [\text{ггг}(k) - \text{ггг}(0) - 1] + \left[\frac{\text{дат}(k) - \text{ггг}(k-1)31.12}{T(k)} \right]$$

при што,

$T_0 = 1 + \text{ггг}(0)31.12 - \text{ггг}(0)01.01$ - број на денови во нултата година (365/366);

$T_k = 1 + \text{ггг}(k)31.12 - \text{ггг}(k)01.01$ - број на денови во годината во која се наоѓа паричниот тек (365/366);

$\text{дат}(0)$ е датумот на нултиот датум,

$\text{дат}(k)$ е датумот на паричниот тек што се дисконтира.

Кај потрошувачките кредити коишто се обезбедени со паричен депозит (кредити одобрени исклучиво од банки и штедилници), пресметаната CBT дополнително се прилагодува за дисконтираните приливи и одливи врз основа на тој депозит, преку следнава формула:

$$CBT_{\text{прилагодена}} = CBT \times \frac{ВДИК}{ВДИК - ВДТО}$$

при што,

ВДИК е вкупниот износ на дисконтираната исплата на кредитот, пресметан согласно со потточката л) од оваа точка; додека

ВДТО е вкупниот износ на дисконтираниот паричен тек на обезбедувањето пресметан согласно со потточката м) од оваа точка.

л) Во колоната бр. 14 „Дисконтирана исплата на кредитот“, се внесува дисконтираниот износ на исплатениот потрошувачки кредит за датумот k . Дисконтирањето се врши со користење на утврдената CBT со помош на следнава формула:

$$ДИК_k = \left[(ИК_k) \left(1 + \frac{CBT}{100} \right)^{-\frac{d}{t}} \right], \text{ каде што}$$

$ДИК_k$ - дисконтирана исплата на кредитот за датумот k ;

$ИК_k$ - исплата на кредитот за датумот k (колона бр. 3).

Вкупниот износ на дисконтираната исплата на кредитот ($ВДИК$) се добива како збир од сите поединечни дисконтирани исплати на кредитот (редот „Вкупно“ за колоната бр. 14)

$$ВДИК = \sum_k ДИК_k$$

м) Во колоната бр. 15 „Дисконтиран паричен тек на обезбедувањето“, се внесува дисконтираниот износ на паричниот тек врз основа на обезбедувањето (паричниот депозит вложен од потрошувачот одобрен исклучиво од банка или штедилница). Дисконтирањето се врши со користење на утврдената CBT со помош на следнава формула:

$$ДТО_k = \left[(ТО_k) \left(1 + \frac{CBT}{100} \right)^{-\frac{d}{t}} \right], \text{ каде што}$$

$ДТО_k$ - дисконтиран тек на обезбедувањето на датумот k ;

$ТО_k$ - паричен тек на обезбедувањето (паричниот депозит) за датумот k (колона бр. 10).

Вкупниот износ на дисконтираниот паричен тек на обезбедувањето (*ВДТО*) претставува збир на сите дисконтирани текови на обезбедувањето (редот „Вкупно“ за колоната бр. 15)

$$\text{ВДТО} = \sum_k \text{ДТО}_k$$

15. *СВТ, СВТ* прилагодена и помошните колони број 12, 13, 14 и 15 се задолжителен елемент на Прегледот на паричните текови.

По исклучок, помошните колони број 12, 13, 14 и 15 не треба да бидат содржани во Прегледот на паричните текови што се доставува до потрошувачот.

Кај рамковните потрошувачки кредити, кај кои за секое повлекување средства се склучува посебен договор за кредит со кој се договараат условите на кредитот, кредиторот изработува поединечен Преглед на паричните текови со искажување на *СВТ*.

Доколку не е возможно да се пресмета *СВТ* (не е можно да се предвидат датумите и износите на паричните текови - на пример кај кредити врз основа на кредитни картички, пречекорувања и дозволени пречекорувања и слично), кредиторот е должен да го извести потрошувачот за сите видови трошоци што е должен да ги плати, вклучително и каматната стапка.

V. СООПШТУВАЊЕ ПРЕДДОГОВОРНИ ИНФОРМАЦИИ

16. Пред да склучи договор за потрошувачки кредит, кредиторот или кредитниот посредник е должен на потрошувачот да му даде формулар со преддоговорни информации за понудените кредитни услови, во писмена форма или на друг траен медиум.

Формата и содржината на формуларот од оваа точка ја пропишува гувернерот со посебно упатство.

VI. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

17. Одредбите од оваа одлука не се применуваат на договорите за потрошувачки кредит коишто се склучени пред отпочнувањето со нејзината примена.

Одредбите од оваа одлука коишто се однесуваат на кредиторот, се однесуваат и на кредитниот посредник.

18. Со почнувањето на примената на оваа одлука, престанува да важи Одлуката за методологијата за пресметување годишна стапка на вкупните трошоци („Службен весник на Република Македонија“ бр. 105/2007 и 42/2011).

19. Оваа одлука влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе почне да се применува од 01.10.2011 година.

**Гувернер
и претседавач
на Советот на Народната банка
на Република Македонија
Димитар Богов**